

Chuyển đổi số - cơ hội và thách thức đối với các cơ sở giáo dục đại học

Hoàng Thị Quỳnh Trang*

*Giảng viên Phân viện Học viện Hành chính Quốc gia khu vực miền Trung

Received: 19/3/2023; Accepted: 23/3/2024; Published: 27/3/2024

Abstract: Following world trends, since the Fourth Industrial Revolution, many countries have taken specific actions to promote digital transformation in all agencies and fields. In Vietnam, university education is a pioneering field in the national digital transformation. Within the scope of the article, the author proposes a number of opportunities and challenges for higher education institutions, thereby proposing some recommendations to higher education institutions to help the implement of digital transformation be effective in higher education institutions.

Keywords: Digital transformation, higher education institutions, ...

1. Đặt vấn đề

Kể từ cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, nhiều quốc gia trên thế giới đã có những hành động cụ thể nhằm đẩy nhanh quá trình chuyển đổi số tại đất nước mình. Tại Việt Nam, chuyển đổi số là một trong những chủ trương quan trọng của Đảng và Nhà nước ta. Trong những năm qua, Đảng và Nhà nước ta đã ban hành nhiều văn bản liên quan về chuyển đổi số, đặc biệt trong lĩnh vực giáo dục, nhất là giáo dục đại học. Ngày 25/01/2022, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 131/QĐ-TTg về việc phê duyệt “*Đề án Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong giáo dục và đào tạo giai đoạn 2022-2025, định hướng đến năm 2030*” (5). Theo đó, xác định đến năm 2030 sẽ “*đưa tất cả thành tố của hệ thống giáo dục quốc dân vào môi trường số.*” Và “*Giáo dục đại học số trở thành một trụ cột của hệ thống giáo dục đại học, chiếm tỉ trọng 30% quy mô; 100% cơ sở giáo dục đại học cung cấp các chương trình đào tạo (cấp bằng) hình thức từ xa, trực tuyến*” (5) là một trong những mục tiêu nòng cốt của đề án này. Với mục tiêu này, đã đặt ra cho các cơ sở giáo dục đại học rất nhiều cơ hội và thách thức.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Chuyển đổi số tại các cơ sở giáo dục đại học

Chuyển đổi số là gì? Là “*bước phát triển tiếp theo của tin học hóa, có được nhờ sự tiến bộ vượt bậc của những công nghệ mới mang tính đột phá, nhất là công nghệ số. Là quá trình thay đổi tổng thể và toàn diện của cá nhân, tổ chức về cách sống, cách làm việc và phương thức sản xuất dựa trên các công nghệ số*” (1, tr.21). Từ đây có thể hiểu, chuyển đổi

số là việc ứng dụng những tiến bộ về công nghệ như dữ liệu lớn, điện toán đám mây... vào mọi hoạt động của các cơ quan, đơn vị nhằm đem lại hiệu quả hoạt động tối ưu nhất cho cơ quan, tổ chức. Hay nói cách khác, chuyển đổi số không đơn giản chỉ là việc thay đổi cách thức làm việc trực tiếp sang các hình thức trực tuyến... mà chuyển đổi số sẽ đóng vai trò thay đổi cách thức, phương thức hoạt động, quản lý của các cơ quan, tổ chức.

Cơ sở giáo dục đại học là “cơ sở giáo dục thuộc hệ thống giáo dục quốc dân, thực hiện chức năng đào tạo các trình độ của giáo dục đại học, hoạt động khoa học và công nghệ, phục vụ cộng đồng” (3). Theo đó, mục tiêu chung của giáo dục đại học là “*Đào tạo nhân lực, nâng cao dân trí, bồi dưỡng nhân tài; nghiên cứu khoa học, công nghệ ra tri thức, sản phẩm mới, phục vụ yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quốc phòng, an ninh và hội nhập quốc tế; Đào tạo người học có phẩm chất chính trị, đạo đức; có kiến thức, kỹ năng thực hành nghề nghiệp, năng lực nghiên cứu và phát triển ứng dụng khoa học và công nghệ tương xứng với trình độ đào tạo; có sức khỏe; có khả năng sáng tạo và trách nhiệm nghề nghiệp, thích nghi với môi trường làm việc; có ý thức phục vụ nhân dân*” (2).

Chuyển đổi số tại các cơ sở giáo dục đại học chính là quá trình ứng dụng các công nghệ số vào tất cả các hoạt động liên quan của đơn vị, từ hoạt động của các bộ phận hành chính, đào tạo đến hoạt động của bộ phận giảng dạy, nghiên cứu khoa học... với mục đích thay đổi cách thức, phương pháp quản lý; cách thức hoạt động, vận hành của cơ quan,

đơn vị nhằm đạt được kết quả công việc chất lượng nhất, tối ưu nhất cho tổ chức. Quá trình này sẽ đòi hỏi cách thức tư duy, cách thức hoạt động, cách thức giảng dạy,... hướng tới phổ cập hoá và cá nhân hoá dịch vụ học tập suốt đời đối với mỗi người khi có nhu cầu học tập.

2.2. Cơ hội, thách thức đối với các cơ sở giáo dục đại học

2.2.1. Cơ hội đối với các cơ sở giáo dục đại học

Thứ nhất, tiếp thu được những thành tựu to lớn từ sự phát triển mạnh mẽ của cuộc cách mạng khoa học công nghiệp lần thứ tư

Chuyển đổi số tại các cơ sở giáo dục đại học không chỉ là việc ứng dụng các phần mềm khoa học công nghệ vào mọi hoạt động của các đơn vị này mà phải số hoá để chuyển thông tin về dạng kỹ thuật số, đơn giản hoá quá trình làm việc nhằm đạt được hiệu quả tối ưu nhất. Với sự phát triển như vũ bão của khoa học hiện nay, các cơ sở giáo dục nói chung và các cơ sở giáo dục đại học nói riêng sẽ tiếp thu được nhiều thành tựu khoa học, công nghệ hiện đại, rút ngắn được quá trình công nghệ hoá tại đơn vị khi thực hiện chuyển đổi số.

Thứ hai, đa dạng hoá hình thức giảng dạy, học tập, mở ra các cơ hội đào tạo, chiêu sinh

Khi đại dịch Covid xảy ra, chúng ta thấy rằng hầu hết các cơ sở giáo dục đại học đều áp dụng phương thức giảng dạy online. Việc thay đổi này đã giúp đem lại nhiều lợi ích to lớn cho các cơ sở này, không những đảm bảo được quá trình hoạt động mà các hoạt động khác vẫn tiến hành bình thường và hiệu quả, đặc biệt là hoạt động đào tạo, chiêu sinh được thực không những vẫn được thực hiện mà còn giúp tiết kiệm được rất nhiều nguồn chi phí vận hành như chi phí đi lại của giảng viên và nhiều khoản kinh phí khác...

2.2.2. Thách thức đối với các cơ sở giáo dục đại học

Thứ nhất, về hệ thống cơ sở vật chất phục vụ quá trình chuyển đổi số

Để đảm bảo quá trình chuyển đổi số vận hành tốt đòi hỏi mỗi cơ quan phải có hệ thống trang thiết bị, cơ sở vật chất đầy đủ, chất lượng. Đây không chỉ là thách thức của các cơ sở giáo dục đại học mà còn là thách thức chung của ngành giáo dục. Vì để xây dựng được hệ thống trang thiết bị, cơ sở vật chất đáp ứng được yêu cầu công cuộc chuyển đổi số không chỉ cần kinh phí mà còn phải xây dựng được đội ngũ nguồn nhân lực có thể vận dụng, điều hành được hệ thống này. Nếu chúng ta có hệ thống cơ sở vật chất tốt mà trình

độ đội ngũ nhân lực không tương xứng thì quá trình vận hành cũng sẽ gặp rất nhiều trở ngại, từ đó sẽ mất rất thời gian và công sức không cần thiết trong quá trình thực hiện công cuộc này. Ngược lại nếu chúng ta có đội ngũ nhân lực chất lượng cao mà hệ thống cơ sở vật chất không hoàn thiện thì sẽ là thách thức lớn trong quá trình thực hiện chuyển đổi số, đó chính là việc bảo mật thông tin, dữ liệu của đơn vị. Do đó, các cơ sở giáo dục đại học cần thiết lập nền móng vững chắc về kho thông tin, dữ liệu số.

Thứ hai, chuyển đổi số đòi hỏi đội ngũ nhân lực trong các cơ sở giáo dục đại học phải thông thạo kỹ năng tin học, linh hoạt trong việc ứng dụng các phần mềm công nghệ

Công nghệ thì liên tục thay đổi, cái sau thường ưu việt, mới mẻ hơn những cái trước đó. Vì thế, trong quá trình thực hiện chuyển đổi số tại các cơ sở giáo dục đại học đòi hỏi đội ngũ nhân lực ở đây từ cán bộ quản lý đến nhân viên và đặc biệt là đội ngũ giảng viên phải thông thạo kỹ năng tin học để có thể sử dụng và vận hành tốt các phần mềm được áp dụng trong chuyển đổi số.

Chúng ta đều biết rằng, hiện nay bên cạnh những trang web đưa tin chính thống, hợp pháp thì có rất nhiều trang web ảo, mạo danh, đưa những tin tức không đúng sự thật. Những trang web này được thiết lập nhằm xuyên tạc, chống phá nhà nước, lấy cắp dữ liệu cá nhân của người truy cập để thực hiện các mục đích xấu. Do đó, đội ngũ nhân lực tại các cơ sở giáo dục đại học cần phải được trang bị kỹ năng tin học tốt để bảo vệ tài khoản của mình, dữ liệu của mình, của đơn vị và tổ chức. Đây là một thách thức đối với đội ngũ nhân lực tại các cơ sở giáo dục đại học vì chắc chắn rằng viên chức, người lao động nào cũng có kiến thức tin học nhưng không phải ai cũng có kiến thức và kỹ năng tin học thành thạo.

2.3. Một số đề xuất nâng cao hiệu quả, chất lượng chuyển đổi số trong các cơ sở giáo dục đại học

Một là, cần nâng cao nhận thức về chuyển đổi số và yêu cầu đổi mới trong giáo dục đại học, đặc biệt là đối với đội ngũ viên chức làm công tác quản lý, đội ngũ giảng viên và sinh viên về vai trò của chuyển đổi số trong giáo dục đại học, thực hiện tốt theo quan điểm “chuyển đổi số trước tiên là chuyển đổi nhận thức” (4). Thực hiện chuyển đổi số không phải là trách nhiệm của một cá nhân hay một bộ phận nào trong các cơ sở giáo dục đại học mà nó là trách nhiệm của tất cả mọi người tại đây, phải có sự phối kết hợp

một cách đồng bộ của mọi người, mọi bộ phận thì công cuộc chuyển đổi số mới có hiệu quả. Do đó, các cơ sở giáo dục đại học cần có kế hoạch, biện pháp nhằm nâng cao nhận thức về chuyển đổi số cho đội ngũ nhân lực của mình. Vì nếu đội ngũ này không thay đổi, không chủ động nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, không chủ động tiếp cận công nghệ mới thì chuyển đổi số tại các cơ sở giáo dục đại học sẽ rất khó thực hiện hoặc thực hiện không hiệu quả.

Hai là, tăng cường việc nâng cao kỹ năng công nghệ thông tin cho toàn bộ viên chức và người lao động tại đơn vị mình. Thường xuyên tổ chức và phối hợp với các đơn vị có chuyên môn về công nghệ thông tin tổ chức các lớp học bồi dưỡng, nâng cao kỹ năng, năng lực công nghệ thông tin cho đội ngũ viên chức và người lao động đơn vị mình để có thể khai thác, làm chủ được các công nghệ đang và sẽ được áp dụng tại đơn vị trong quá trình thực hiện công cuộc chuyển đổi số. Đặc biệt, đối với đội ngũ viên chức làm công tác giảng dạy sẽ giúp cho việc nâng cao năng lực tổ chức dạy học trong kỷ nguyên số.

Ba là, các cơ sở giáo dục đại học cần có kế hoạch, định hướng phát triển khoa học công nghệ phù hợp với chức năng đào tạo của đơn vị, từ đó xây dựng nên các nhóm nghiên cứu, nhóm nhân lực nòng cốt phục vụ cho công cuộc chuyển đổi số tại đơn vị. Điều này, sẽ giúp các đơn vị luôn làm chủ đối với công nghệ mình áp dụng đồng thời đảm bảo quá trình làm việc trong môi trường mạng của đơn vị luôn được thông suốt, hạn chế các lỗi như: bị hacker xâm nhập, sập nguồn không rõ nguyên nhân...

Bốn là, các cơ sở giáo dục đại học cần có kế hoạch chủ động mở rộng việc học tập, giao lưu trong nước, khu vực và quốc tế. Thúc đẩy và tăng cường việc liên kết đào tạo cũng như trao đổi học thuật với các cơ sở giáo dục đại học khác trong khu vực và thế giới; đẩy mạnh việc thu hút sinh viên, nhà khoa học có uy tín đến học tập, giảng dạy và nghiên cứu khoa học nhằm nâng cao vị thế của các đơn vị.

Năm là, cần tiếp tục đổi mới nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục đại học đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số, tránh hiện tượng “*bình mới rượu cũ*” trong phương pháp giảng dạy. Cần có phương án phát triển và hoàn thiện nền tảng hỗ trợ dạy và học từ xa, ứng dụng một cách tối ưu nhất công nghệ số trong tất cả mọi hoạt động của đơn vị nhằm nâng cao hiệu quả hoạt động cũng như hiệu quả đổi mới trong

giáo dục đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số hiện nay. Điều này không chỉ giúp việc nâng cao chất lượng đào tạo tại các cơ sở giáo dục đại học mà từ đó sẽ mở rộng các cơ hội chiêu sinh, đào tạo cho các đơn vị.

Và cuối cùng, chúng ta đều biết rằng, điều kiện tiên quyết để thực hiện chuyển đổi số tại các cơ sở giáo dục đại học nói riêng và cả nước nói chung đó chính là cơ sở hạ tầng kỹ thuật, thiết bị công nghệ thông tin phục vụ quá trình này. Nếu hệ thống này không hoặc chưa đáp ứng được yêu cầu của quá trình chuyển đổi số thì quá trình này được thực hiện tại các đơn vị sẽ vô cùng khó khăn. Do đó, các cơ sở giáo dục đại học cần tiếp tục xây dựng và hoàn thiện đồng bộ hệ thống cơ sở vật chất, hệ thống mạng cho toàn đơn vị mình, đảm bảo việc vận hành thông suốt, có hiệu quả.

3. Kết luận

Chuyển đổi số là tất yếu, là chìa khóa để chúng ta thực hiện được các mục tiêu, chiến lược phát triển đất nước. Chuyển đổi số trong giáo dục không những nằm trong công cuộc này mà còn là một trong những lĩnh vực tiên phong trong công cuộc chuyển đổi số quốc gia. Giáo dục đại học là phương thức đào tạo nguồn nhân lực trình độ cao, đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội đất nước. Trước công cuộc chuyển đổi số mạnh mẽ như hiện nay đòi hỏi các cơ sở giáo dục đại học phải không ngừng củng cố, đổi mới, hoàn thiện mọi mặt từ các phương thức quản lý đến đội ngũ nhân lực đến cơ sở vật chất để có thể phát huy những cơ hội, vượt qua thách thức góp phần to lớn vào công cuộc chuyển đổi số của đất nước.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Thông tin và truyền thông (2021), *Cẩm nang chuyển đổi số*. Thông tin và truyền thông. Hà Nội.
2. Quốc hội (2012), *Luật Giáo dục Đại học*. Hà Nội
3. Quốc hội (2018), *Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Giáo dục Đại học*. Hà Nội
4. Thủ tướng Chính phủ (2020), *Quyết định về việc phê duyệt Đề án “Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”*, Hà Nội
5. Thủ tướng Chính phủ (2022), *Quyết định về việc phê duyệt Đề án “Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số trong giáo dục và đào tạo giai đoạn 2022-2025, định hướng đến 2030”*. Hà Nội